

Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka

Autorský kolektiv: Věduna Bubleová, Jana Frantíková, Lucie Vránová

Korektura: Zuzana Straková

Vydalo: Středisko náhradní rodinné péče, Praha 2011

Obsah

Předmluva

I. Právní aspekty pěstounské péče a péče poručníka

1. Popis institutů pěstounské péče a péče poručníka
2. Typy pěstounské péče

II. Psychologická hlediska pěstounství

1. Motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče nebo péče poručníka a základní informace důležité při rozhodování
2. Děti, které přicházejí do pěstounské péče nebo péče poručníka
3. Cizí dítě v cizí rodině a doporučení pro budoucí pěstouny a poručníky
4. Původní rodina a kontakt s ní

III. Zprostředkování pěstounské péče

1. Podání žádosti o zprostředkování pěstounské péče
2. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností
3. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem
4. Přípravy k přijetí dítěte
5. Výběr pěstounské rodiny
6. Navazování kontaktu s dítětem

IV. Finanční zajištění pěstounské péče a péče poručníka

1. Peněžité pomoci v mateřství – dávka ze systému nemocenského pojištění
2. Dávky pěstounské péče a další dávky ze systému dávek státní sociální podpory

Závěr

Příloha 1

Příloha 2

Předmluva

Motto:

„DĚTI POTŘEBUJÍ ŽÍT V RODINĚ“

Vážení přátelé,

tento text je určen zájemcům o tzv. zprostředkovanou pěstounskou péči a péči poručníka. Více informací o tzv. nezprostředkované nebo také příbuzenské péči, stejně tak jako celý soubor základních informací o systému náhradní rodinné péče najdete v publikaci Základní informace o náhradní rodinné péči. Tyto publikace jsou součástí výstupů projektu „Náhradní rodina + dítě + odborník jako partneři (Metodické centrum pro náhradní rodinnou péči)“, který podpořila Nadace Sirius (více informací na poslední straně textu).

Cesta od podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče až po přijetí dítěte je dlouhá, mnohdy náročná a třeba i klikatá. Přesto na konci této cesty čeká dítě, které potřebuje pomoc. Dítě zároveň vždy přináší do života mnoho vzruchu, starostí i radostí. Přejeme si, aby se co nejvíce dětí dostalo do rodin, kde budou milované a přijímané se vším, co k nim patří, včetně jejich minulosti.

Víme, že přijetí dítěte do náhradní rodinné péče je náročný úkol. Pěstouni i poručníci se potýkají se spoustou nesnadných situací. I v těch nejtěžších chvílích je nutno mít na paměti, že problémy, se kterými se potýkají přijaté děti, nezavinila náhradní rodina. Úkolem náhradní rodiny je pomoci dětem se s těmito problémy vyrovnat tak, aby jednou dokázaly v životě obstát co nejlépe. Bez opory náhradní rodiny to mají děti v životě mnohem složitější.

Přejeme Vám, ať na nové rodičovství nejste nikdy sami.

Za autorský kolektiv

Věduna Bubleová

I. PRÁVNÍ ASPEKTY PĚSTOUNSKÉ PÉČE A PÉČE PORUČNÍKA

1. Popis institutů pěstounské péče a péče poručníka

Pěstounská péče je podle zákona o rodině státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech. K výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte, případně soud. Mezi pěstounem a dítětem ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.

Péče poručníka o svěřené dítě je hmotně podporována státem obdobně jako pěstounská péče v případech, kdy poručník nemá k dítěti vyživovací povinnost. Poručník je zákonným zástupcem dítěte. Pokud ustanovený poručník o dítě osobně nepečuje, vykonává pouze funkci zákonného zástupce dítěte. Dítě může být svěřeno přímo do péče poručníka nebo pokud je dítě nejprve umístěno v pěstounské péči, v jejímž průběhu dojde ke změně podmínek (například rodiče jsou zbaveni rodičovské zodpovědnosti, rodičovská zodpovědnost je omezena nebo byl pozastaven výkon rodičovské zodpovědnosti či rodiče ztratí způsobilost k právním úkonům), mohou být stávající pěstouni ustanoveni poručníky. Mezi poručníkem a dítětem ze zákona rovněž nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.

Poručníka ustanoví soud dítěti, jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Do péče poručníka jsou svěřovány často děti, které by mohly být osvojeny, ale z různých důvodů se pro ně nenajde osvojitel. Zájemců o osvojení je sice více než zájemců o pěstounskou péči, často však chtějí přijmout pouze děti malé a zdravé. Představy budoucích osvojitelů jsou přitom úplně legitimní, neboť tito zájemci vycházejí ze svých možností a schopností.

Není-li to v rozporu se zájmy dítěte, ustanoví soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče. Nebyl-li nikdo takto doporučen, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzných anebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu.

Poručníky nezletilého dítěte mohou být ustanoveni i manželé.

Poručník odpovídá soudu za řádné plnění této funkce a podléhá jeho pravidelnému dozoru. Výkon funkce poručníka je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobních záležitostí. Poručník podává soudu zprávy o poručenci, zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci, týkající se dítěte, vyžaduje schválení soudem. Zejména je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručence a účty ze správy jeho jmění. Soud však může poručníka zprostit povinnosti podávat podrobné vyúčtování, nepřesahují-li výnosy jmění pravděpodobné náklady na výchovu a výživu poručence. Ve věcech správy jmění poručence platí obdobně ustanovení o správě jmění dítěte opatrovníkem.

Pěstounem i poručníkem se může stát příbuzný dítěte nebo dítěti blízká osoba

anebo osoba dítěti neznámá, u osob neznámých probíhá proces tzv. zprostředkování.

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o zrušení pěstounské péče. Může tak učinit pouze ze závažných důvodů, vždy ale musí pěstounskou péči zrušit v případě, že o to požádá pěstoun. Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte.

Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů. Je-li dítě s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost samo schopno vyjádřit svobodně svůj názor, je třeba před svěřením do pěstounské péče vzít na jeho názor zřetel.

2. Typy pěstounské péče

Do pěstounské péče byly do roku 2000 svěřovány děti, u kterých byla splněna podmínka, že „jejich výchova u rodičů není zajištěna z příčin, které budou zřejmě dlouhodobé“. Tuto formulaci obsahoval zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Od 1. dubna 2000 byla právní úprava pěstounské péče přesunuta do zákona o rodině (§ 45a a násl.) a uvedená podmínka byla vypuštěna.

Do pěstounské péče tedy mohou být a také jsou svěřovány děti, jejichž výchova u rodičů není zajištěna, ať již dlouhodobě, nebo krátkodobě. Tato právní úprava již plně odpovídá základnímu pravidlu, podle kterého má náhradní rodinná péče přednost před ústavní výchovou. Zákon o rodině v § 46 stanoví: „Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.“

Souhlasu rodičů se svěřením dítěte do péče budoucích pěstounů (do tzv. předpěstounské péče) není potřeba, je-li dítě v ústavní výchově nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu. U dětí, které nemají soudem nařízenou ústavní výchovu, je souhlasu rodičů se svěřením do předpěstounské péče třeba, a to i když je dítě v péči rodičů, i když je v péči ústavu na žádost rodičů. K tomu, aby byla zachována platnost rozhodnutí o předpěstounské péči, je třeba do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí u soudu zahájit podáním návrhu řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče (§ 45b zákona o rodině).

Zvláštní institut pěstounské péče na přechodnou dobu

Od 1. června 2006 byla právní úprava pěstounské péče doplněna ještě o novou speciální úpravu, která by měla umožnit řadě dětí ještě rychlejší cestu do náhradní rodiny, a to **pěstounskou péčí na přechodnou dobu**.

Soud podle této nové úpravy může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám na dobu:

- a) po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat (z důvodu zdravotních, výkonu trestu odnětí svobody a dalších);
- b) po jejímž uplynutí lze podle § 68a zákona o rodině dát souhlas rodiče s osvojením (souhlas s osvojením lze dát nejdříve šest týdnů po porodu, jde

tedy o odložené novorozence, u kterých se čeká na souhlas rodičů s osvojením, kteří nejsou umístěni do předadopční nebo předpěstounské péče);

- c) do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení (§ 68 zákona o rodině). Zde se jedná o děti:
- zpravidla do jednoho roku věku, o které rodiče neprojeví po dobu dvou měsíců od narození žádný zájem, a soud zkoumá, zda jim v projevení zájmu nebrání zvláštní překážka,
 - u kterých soud zkoumá, zda rodiče po dobu nejméně šesti měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě, zejména tím, že dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální poměry tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě.

V případech uvedených pod písmeny b) a c) tak soud činí předběžným opatřením.

Pěstounem na přechodnou dobu se může stát ten, kdo je před svěřením dítěte zařazen do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Proces odborného posouzení před zařazením do evidence je velmi podobný jako u osvojení a „klasické“ pěstounské péče, předpokládá se o něco rozsáhlejší příprava na přijetí dítěte.

Rozhodnutí stát se pěstounem na přechodnou dobu může být takové, že se žadatel chce vědomě postarat takto jednorázově o jedno dítě anebo lze tuto pomoc dětem opakovat a přijímat děti další.

Pro jednorázovou pomoc dětem se také mohou rozhodnout žadatelé o osvojení a pěstounskou péči, u kterých budou mít posouzení a přípravy větší rozsah, vyplývající z charakteru pěstounské péče na přechodnou dobu.

II. PSYCHOLOGICKÁ HLEDISKA PĚSTOUNSTVÍ

Přijetím dítěte do pěstounské péče vzniká náhradní rodina. Děti zůstávají obvykle zachovány vztahy s původní rodinou, nejčastěji s rodiči, ale mnohdy také s babičkou či dědou nebo se sourozenci, kteří mohou vyrůstat i v jiných rodinách či v ústavních zařízeních. Toto jsou všechno lidé, kteří se nějakým způsobem dostanou do vztahu k celé vaší rodině.

Když jste se rozhodli podat žádost, jistě jste si museli odpovědět na otázku PROČ? Proč chci přijmout do rodiny dítě, které se mi nenarodilo?

1. Motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče nebo péče poručníka a základní informace důležité při rozhodování

Zamysleme se teď spolu nad nejčastějšími důvody, které některé z vás vedou k rozhodnutí přijmout dítě do péče.

- **Touha mít dítě.** Možná, že měsíc za měsícem nepřichází vysněné miminko. Už si tolik přejete mít doma děťátko. Možná i druhé anebo třetí. Po dlouhém váhání jste se rozhodli pro adopci. Hned na úřadě jste narazili na problém... je vám hodně let, už máte doma vlastní dítě, a také jste se dozvěděli, že na malé, zdravé, právně volné miminko většinového etnika se čeká řadu let. A tak vaše volba padla na pěstounskou péči – jako na náhradní řešení. Děti do pěstounské péče je více, zájemců je méně. To je situace, kdy je však třeba si uvědomit, že nejčastějším důvodem, proč je dítě nabízeno do pěstounské péče, je to, že dítě není právně volné. To znamená, že v jeho životě stále figuruje původní rodina. Kdyby tomu tak nebylo, mohlo by být dítě osvojeno. Zvažte si tedy znovu, zda opravdu počítáte s tím, že dítě může mít kontakt a vztah ke své původní rodině. Pokud je to pro vás nepřijatelné, pak by bylo vhodnější si podat žádost o pěstounskou péči s výhledem na osvojení. Některé malé dítě, které čeká v ústavu, až se vyřeší jeho právní situace, by mohlo už čekat u vás. Rozhodnete-li se pro tuto variantu, pak mějte na mysli, že rodiče dítěte budou vědět, v jaké rodině jejich dítě vyrůstá, protože budou účastníky soudního řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče.
- **Pořídít svému dítěti sourozence.** Vaše dítě touží po dětské společnosti a to vás všechny doma snadno přivede na myšlenku přijmout dítě z dětského domova. Tímto skutkem by se zároveň pomohlo dítěti, kterému vlastní rodina selhala. V případě, že v rodině již některé děti žijí, je vhodné přijmout do rodiny takové dítě, aby v rámci sourozenecké konstelace bylo věkem nejmladší. Zanedbatelné není ani rozhodnutí, zda se do vaší rodiny více hodí chlapec či holčička, nebo zda je to jedno.
- **Romantická touha pomoci dítěti aneb udělat dobrý skutek.** Na začátku vašeho rozhodování byl možná televizní film či novinový článek o množství opuštěných dětí, které žijí v ústavních zařízeních a kterým by v jejich životní situaci pomohla náhradní rodina. Možná, že jste také viděli fotografii dítěte pod nápisem Hledáme... a milá dětská tvářička vás okouzila na první pohled. Věřte, že nestačí pouze toto prvotní nadšení. Promluvte si s těmi, kteří se náhradní rodinnou péčí dlouho zabývají, s odborníky, se zkušenými pěstouny, přečtěte si dostupnou literaturu, podívejte se na internetové diskuse apod. Přijmout dítě do pěstounské péče je celoživotní rozhodnutí, které vám sice hodně dá, ale také

vás bude hodně stát.

- **Zúročit své vychovatelské dovednosti.** Máte už své děti dospělé, jsou prima, dobře se zařadily do života a vám se ještě nechce mít prázdné hnízdo. Poskytnout domov dítěti by bylo zúročení vašich rodičovských schopností a dovedností. Je důležité vědět, že děti, které přicházejí do pěstounské péče, jsou děti, které již nějakým způsobem ovlivnila jejich minulost. Možná budete muset mnohé napravovat a uzdravovat. Nejspíše se budete potýkat s problémy, které jiní lidé nikdy řešit nemuseli, a vaše okolí vám v nové životní situaci nemusí úplně rozumět. Bude to jiné rodičovství než biologické – napínavé, náročné, dobrodružné a také smysluplné a obdarovávající.
- **Inspiroval vás životní příběh někoho v okolí.** Vaši kamarádi mají dva romské kluky. Jsou to hoši z „divokých vajec“, neposedí, nepostojí, když ale večer vezmou svoji pěstounku kolem krku a dávají jí pusku na dobrou noc – tolik lásky stojí za to zažít.
- **Pomoci dítěti.** Dítě, které nemůže vyrůstat ve vlastní rodině, pomoc opravdu potřebuje. Nejvhodnějším prostředím je pro další život dítěte náhradní rodina. Ale pomoci složitému, zraněnému dítěti, které má za sebou spoustu negativních zkušeností a na základě těchto zkušeností se také chová, není jednoduché.

Zamyslete se nad svou motivací a na základě toho zodpovědným způsobem zvažte, jaké dítě dokážete v lásce přijmout a vychovat. Na tento úkol je třeba být dobře připraven a mít i dobré podmínky pro výchovu dítěte. Každá rodina unese jen určitou zátěž. A jen reálná, dobře připravená rodina může pomoci dítěti a neublížit přitom sama sobě. Nebojte se vyhledat v případě potřeby pomoc odborníků, a to třeba již ve fázi úvah o přijetí dítěte do rodiny.

Zamyslete se také nad tím:

- zda máte dost fyzických a duševních sil na celou dobu, po kterou bude dítě potřebovat vaši péči;
- zda jste empatictí, velkorysí a schopni přijmout dítě i s jeho limity, a to nejen v oblasti inteligence, ale také s jeho povahovými vlastnostmi a jeho přístupem k životu;
- zda jste ochotni vzdát se svého pohodlí či zaběhnutého životního stylu a přizpůsobit život celé rodiny potřebám přijatého dítěte;
- zda jste ochotni se plně věnovat příchodícímu dítěti i za cenu omezení či ztráty profesní kariéry;
- zda vaše rozhodnutí přijmout dítě se vším všudy obstojí i v tlacích náročné péče a mnohdy i nepochopení okolí, školy, přátel a někdy i širší rodiny.

Možná, že se vám zdá, že přijmout dítě do pěstounské péče není přece tak složité a tak omezující, jak by to teď na základě těchto otázek mohlo vypadat. Máte přece spoustu zkušeností s dětmi, a to ať se svými či dětmi vašich přátel či příbuzných. Naším cílem je ukázat vám současnou realitu s jejími klady i riziky.

2. Děti, které přicházejí do pěstounské péče nebo péče poručníka

Představme si malé miminko. Když má toto miminko nějakou potřebu, zapláče. Během chvilky je u něho stále stejná maminka, která mu dá lásku, která ho nakrmí, přebalí, pochová, zkrátka naplní potřebu, kterou dítě právě má.

Dítě, které vyrůstá v ústavním zařízení anebo s rodičem, který se o potřeby dítěte nezajímá, případně ho nechává každou chvíli v péči nějaké chůvy či periodicky se měnících partnerů, nemá naplněné své základní potřeby, a to zejména potřebu intenzivního a bezpečného vztahu s pečující osobou. To u dítěte vede k poruše schopnosti důvěřovat lidem kolem sebe, cítit se bezpečně a zdravě si uvědomovat samo sebe. Tato porucha poškozuje i centrální a autonomní nervovou soustavu. Kritické je období zejména do tří let věku dítěte. Proto je důležité, abyste vy – noví rodiče – udělali všechno pro to, aby vaše přijaté děti získaly co nejdříve kompenzující zkušenosti, ze kterých by se mohly učit.

To, co prožilo dítě v minulosti, se projevuje také v přítomnosti a bude ovlivňovat i jeho budoucnost. Víme, že každé dítě je originál a na stejně těžkou životní situaci může reagovat odlišným způsobem. Přesto je obecně známo, co lze předem očekávat.

J. Langmeier a Z. Matějček v knize Psychická deprivace v dětství (Avicenum, 1974) rozlišují tři základní druhy osobnosti deprivovaných dětí, s nimiž se nejčastěji v ústavních zařízeních setkáme. Popisují je zejména podle způsobu jejich chování ve společnosti. Rozlišují následující typy osobnosti:

1. Typ „sociální hyperaktivity“

Tento typ dětí je možné pozorovat již v batolecích ústavech. Navazují kontakt bez zábrany, s výraznými předváděcími tendencemi. Mají zájem o všechno dění kolem sebe, ale samy se v něm angažují pouze povrchně, stejně jako ve všech individuálních vztazích. Ve škole tyto děti většinou selhávají vzdor průměrné inteligenci, neboť sociální zájem u nich převažuje nad zájmem o věci a úkoly. Proto si tyto děti velice špatně osvojují nové návyky a nové vědomosti.

2. Typ „sociální provokace“

Tato reakce dětí na trvalý pobyt v ústavu se objevuje již kolem jednoho roku. Tyto děti se domáhají pozornosti dospělých provokacemi, zlostnými výbuchy, jsou agresivní vůči ostatním dětem, žárlivé. Toto chování je způsobeno neuspokojením potřeby vztahu a závislosti. Protože se takovému dítěti příliš nedostává lásky, po které touží, získává si pozornost dospělých různými provokacemi. V individuálním kontaktu, kdy se jim dostává pozorné péče, jsou tyto děti jako vyměněné, dokáží být i milé. Tresty a omezování se jejich napětí zvyšuje a vede k dalším provokacím, takže tyto děti často končí v nápravných ústavech.

3. Typ „hypoaktivní“, útlumový

Celková aktivita těchto dětí je snižená, jsou nápadně pasivní, někdy až apatické. Zájem o věci převažuje zpravidla nad zájmem sociálním. Tyto děti nejsou většinou schopny citové odezvy. Také jejich mentální vývoj postupuje zpomaleně.

Tuto teorii potvrzuje i současná praxe, kdy se setkáváme s různými projevy u dětí, které přicházejí do pěstounské péče:

- **Dítě má narušený pocit bezpečí a důvěry k ostatním lidem.** To se může projevit agresí, sebepoškozováním, panikou v neznámých situacích, panickou reakcí na jakoukoliv vlastní chybu, neochotou vystavovat se novým situacím. Některé dítě se bojí jakékoliv interakce s neznámými lidmi. Jiné dítě je naopak neschopno rozlišit, kdo jsou jeho lidé a pak hrozí riziko, že dítě odejde pryč s kýmkoliv, kdo ho zaujme.
- **Neschopnost dítěte orientovat se v čase a prostoru.** Chvilkové opuštění dítěte náhradní matkou může v dítěti vyvolat panickou reakci. Nemá zkušenost, co je to potom, za chvíli, doma a jinde.
- **Poruchy příjmu potravy, vyměšování, spánku.** Znamé jsou usínací rituály, kdy dítě bouchá hlavičkou o postýlku, až se tím uspí.
- **Pokřivené reakce a deformované vzorce chování.** Naučených reakcí a vzorců chování se dítě drží i za změněných životních okolností, protože mu zaručují určitý pocit jistoty a bezpečí. Strategie pro přežití v nefunkční rodině či v ústavním zařízení je jiná než strategie života v normální funkční rodině. A dítě je vnitřně nastaveno na přežití i v těžkých podmínkách. Těžko opouští zafixované vzorce chování.
- **Neschopnost dítěte vyhodnotit příčinu a důsledek svého chování.** Dítě není schopno uvažovat dopředu, dodržovat dohody, má nedostatek ctižádosti, nedokáže dosáhnout toho, co se cení v náhradní rodině, ale má schopnost zajistit si své potřeby bez ohledu na druhé. U dítěte se také může projevit absence (nebo silné skrývání) citů jako obrana před tím mít někoho rád, někde si zvyknout.
- **Projevy uzavřenosti či odmítání nebo naopak přehnaná touha po náklonnosti.** Tyto projevy se mohou dokonce střídat – to pěstouny obvykle dost zaskočí, protože to vůbec neodpovídá vnějším podnětům, ale vychází to z vnitřního, nesrozumitelného nastavení dítěte.

Je pravda, že v dětském věku, a to zejména v raném období, hrozí při špatném zacházení s dítětem největší riziko poruch citových vazeb a vývoje. Je to však také doba, kdy je ještě možné dosáhnout mnoha pozitivních změn. Proto má také velký význam, aby se dítě dostalo co nejdříve do náhradní rodiny. V jeho životě lze ještě mnoho zachránit a změnit.

Při péči o přijaté dítě a řešení mnoha náročných situací mějte na paměti, že to nejste vy, kdo zavinili problémy svých přijatých dětí. Nenechte si to ani namluvit lidmi z okolí. Netrapte se výtkami pedagogů a jiných, kteří se setkají s vaším přijatým dítětem. Vy jste ti, kteří přijali do své péče dítě, které prožilo životní trauma, a jste ti, kteří dítěti pomáhají, aby se z minulosti uzdravilo a jeho problémy se vyřešily. Smiřte se s tím, že to bude nějakou dobu trvat a že se to možná nepodaří beze zbytku. Život dítěte bude mít podstatně jinou kvalitu, než kdyby vyrůstalo bez vás, a také jeho budoucnost bude jiná.

Složité dítě, které přichází do pěstounské péče, potřebuje stabilní zázemí zralých a milujících náhradních rodičů. Pro pěstouny je péče o toto dítě životní výzvou, na kterou je třeba se dobře připravit. I po přijetí dítěte do péče je potřebné se nadále vzdělávat, získávat další informace o tom, jak nejlépe přistupovat k přijatému

dítěti, abyste mu co nejlépe porozuměli a byli mu co největší oporou.

3. Cizí dítě v cizí rodině a doporučení pro budoucí pěstouny a poručníky

Pokuste se představit, že jste se právě dozvěděli, že vás rodiče adoptovali. Co vás první napadne? Cítíte se podvedeni? Chcete vědět, jací byli vaši vlastní rodiče? Vybaví se vám situace, které dokazují, že vás rodiče neměli moc rádi a že jste vyrůstali v cizím hnízdě? Otázek by bylo mnoho, to, co by chybělo, by byly odpovědi.

Při přijetí dítěte do pěstounské péče máte jednu výhodu. Mnohé děti se na svoji původní rodinu pamatují a některé děti mají se svojí původní rodinou dokonce i kontakt. Na první pohled to může vypadat jako situace, která je oproti adopci podstatně složitější. Vždyť právě proto mnoho žadatelů volí raději formu osvojení, aby původní rodina nemohla zasahovat do nového vztahu. I když to tak nevypadá, v období dospívání přijatých dětí je znalost jejich původní rodiny pro tyto děti výhodou. Je to proto, že období dospívání je také obdobím formování identity. Dítě si klade mnoho otázek. Ptá se: „Kdo jsem? Po kom jsem? Kam patřím? Jak mě vidí druzí? Jakou mám hodnotu? Jaké mám v životě šance? Čeho jsem schopný dosáhnout?“

Ivetka by si přála být modelkou. „Nemůžeš být modelka, na to jsi mrňavá,“ usměřňuje Ivetku pěstounka. „A proč musím být malá po tobě, nemůžu vypadat jako moje pravá máma?“ Ivetky máma je také malá, Ivetka to ovšem neví.

Velký úkol vás, budoucích pěstounů, bude vyrovnat se vnitřně s původní rodinou dítěte. Lze si vážit rodičů, kteří svým způsobem života dítěti ublížili? Do pěstounské péče se dostávají i děti zneužívané, týrané, zanedbávané... Je třeba si však uvědomit, že nemůže z dítěte vyrůst kvalitní a hodnotný člověk, když žije s vědomím, že jeho rodiče byli zlí. Není potřeba rodiče obdivovat. Ale mluvejte o nich vždy s úctou. Jejich děti vnesly do vašeho života spoustu radosti.

Petřík jezdí skvěle na běžkách. Pěstounka to psala SMS zprávou jeho mámě. Ta z toho měla velkou radost a odpověděla: „Tak to nadání má po mně, já jsem v dětském domově také závodila a patřila jsem k nejlepším.“

Vaše přijaté děti bude zajímat nejen to, co jejich rodiče dělali, ale v určitém věku i to, jak vypadali. Myslete na to včas a využijte situace, kdy si budete moci pořídit fotografii rodičů. Možná se potkáte u soudu, možná proběhne pár návštěv, při kterých bude možné rodiče o fotku požádat. Vaše přijaté dítě bude zajímat, komu je podobné.

„Mami, já bych chtěla někdy vidět svoji pravou mámu. Zajímalo by mě, jak vypadá. Jaká asi je, co myslíš?“ „Podívej se do zrcadla,“ radí pěstounka, „tvoje máma je stejně hezká jako ty.“ Jiný obrázek k dispozici není.

Kam dojdu, co v životě dokážu?

Pěstouni v sobě často nosí skrytý strach z toho, že v životě jejich přijaté dítě neobstojí jako jeho rodiče.

Možná, že ve škole vaše přijaté dítě nebude příliš úspěšné, může se stát, že sociálně nezvládne některé role, snad se už dopředu obáváte některých nevhodných návyků. Ale nebojte se předem. Budete překvapeni, jak hodně se děti budou podobat nakonec vám. Jak mnoho se do nich obtisknete. Možná víc, než by vám bylo milé. Přijaté děti přeberou váš slovník, vaše gesta i vaše životní hodnoty. Uvědomte si, že i když to vypadá tak, že dospívající dítě vůbec nedává pozor na to, co mu říkáte, brzy zjistíte, že vás nepřetržitě sleduje.

Monča se hroutí a pláče: „Já se nikdy nebudu umět starat o svoje dítě. Já jsem celá moje máma.“ „Neboj,“ povzbuzuje Monču pěstounka. „Tvoje máma se o tebe starat neuměla, protože ji to nikdo nenaučil, když se to naučit měla. Ale ty už to přece umíš. Hezky ses starala o panenky, teď mi pěkně pomáháš s mladším bráškou. Neboj se, budeš moc prima máma.“

K tomu, aby si dítě mohlo vytvořit zdravou identitu, potřebuje také znát všechny dostupné informace o své minulosti. Přiměřeně svému věku by mělo znát všechno, co ho zajímá. Mělo by o sobě vědět víc než cizí lidé kolem něj. Tyto informace by mělo vědět od vás. Proto je potřeba, abyste se nebáli s dítětem o minulosti hovořit. Některé informace jsou bolestivé a ani laskavým způsobem podání se nedají natřít narůžovo. Přesto je lepší, aby děti na zpracovávání své minulosti nebyly samy. To, že o tom děti samy nemluví, neznamena, že je to nezajímá. Je to jeden z vašich velkých úkolů pomoci dětem vyrovnat se s minulostí, aby tím jejich budoucnost nebyla zatížena.

Adélka je smutná. „Jak to, že o moji malou sestřičku a staršího brácha se moje pravá maminka stará a já musím být u tebe?“ „A tobě se u mě nelíbí?“ ptá se pěstounka. „Líbí, mám tě moc ráda, chci být s tebou ale proč...?“ Pěstounka to ví, starší i mladší děti jsou z partnerského vztahu. Adélka se narodila, když si její mamka párkrát odskočila k sousedovi. Těhotenství utajila i před přítelem a dítěte se hned po porodu zbavila.

Je mnoho způsobů, jak můžeme dítěti pomoci pracovat s minulostí. Jedna z metod je práce na „knize života“. Pokusíme se dohledat všechno, co se z minulosti dohledat dá, zdokumentujeme to, co se zdokumentovat dá. Je možné napsat rodičům dopis, pochlubit se tím, co dítě dokázalo (i když tento dopis nebude nikdy odeslán). Dá se v něm rozloučit, odpustit, vše si vyříkat. Můžeme se také pokusit dohledat sourozence dítěte.

Martička má velkorysou pěstounku, která se nezabývala její minulostí. V době dospívání začaly Martičce chybět vzpomínky. „Víš co,“ poradila jí psycholožka, „založ si knihu života. Vyptej se všech svých blízkých – pěstounů, babiček, dědečků, starších sourozenců a posbírej jejich vzpomínky na své dětství.“ Pěstounku teď mrzí, že Martičce neschovala její poklady, které si přinesla do nové rodiny, při stěhování se všechny zbytečnosti vyházely. Ale ještě není pozdě, minulost se přece dá aspoň trochu přiblížit. Martička s pěstounkou posbíraly všechny informace, navštívily sociální pracovníci i dětský domov, odkud si pěstouni Martičku přivezli, a vytvořily knihu života.

Tak, jak je každé dítě jiné, tak má také jiné potřeby ohledně své minulosti. Možná budete potřebovat nějakého odborníka, aby vašemu dítěti pomohl

se zpracováváním minulosti. Může to být sociální pracovnice, která vás bude doprovázet při hledání minulosti, může to být pracovník neziskové organizace zabývající se náhradní rodinnou péčí, který zná různé způsoby, jak pomoci konkrétně vašemu dítěti, a možná budete potřebovat pro své dítě i psychoterapeutickou pomoc. Nebojte se vyhledat odborníky. Někdy pomůže dítěti již jen vědomí toho, že není na světě jediné, které vyrůstá mimo vlastní rodinu. Jako svépomocná skupina mohou sloužit klubová setkání pěstounů, kde si pěstouni proberou své starosti a radosti a děti mají svůj vlastní program, při kterém se setkají s dětmi s podobnou životní zkušeností.

4. Původní rodina a kontakt s ní

Pěstounská péče je typ náhradní rodinné péče, u kterého na začátku vždy existují vztahy s původní rodinou dítěte. Mnoho dětí se do pěstounské péče vůbec nedostane, protože potencionální náhradní rodiče mají z kontaktu s rodinou dítěte velký strach.

Hlavou jim běhají tyto otázky: „Jací budou rodiče dítěte? Jaká mají práva? Jaké mají pěstouni povinnosti vůči rodičům dítěte? Jak budou rodiče zasahovat do výchovy dítěte? Jak to dítě zvládne? Budeme mít někde zastání anebo se všechno bude odehrávat u nás na dvorku či v kuchyni? Jak bude kontakt probíhat?“

Chtěli bychom vás trochu tohoto strachu z neznáma zbavit. Představte si situaci dítěte po rozvodu rodičů. Mnoho dětí se musí vyrovnávat s tím, že v jedné rodině žije a do druhé chodí na návštěvu. Vy, jako pěstouni, máte výhodu. Nejste zatíženi společnou minulostí s rodiči dítěte. Jsou to pro vás cizí lidi a musíte za pomoci sociální pracovnice a soudu nastavit pravidla tak, aby to bylo ku prospěchu dítěte. Zkušenosti jsou takové, že rodiče dítěte se domáhají intenzivního kontaktu s dítětem v období soudních jednání. Pak jejich zájem často zvolna vyhasíná.

„Proč už za mnou můj pravej táta a máma nechodí? To už mě nemají rádi? Úplně na mě zapomněli?“ ptá se předškoláček Filípek. Má pravdu, zpočátku za ním chodili rodiče každý týden, telefonovali mu, psali SMS zprávy, nosili dárky. Ted' už se ale neozvali několik týdnů. Dřív než pěstounka stačila odpovědět, našla slova útěchy Verunka: „To tak vždycky bývá. Za mnou máma taky chodila a pak přestala. To se často stává.“ Filípek k Verunce zvedl uslzenou tvářičku a zeptal se: „Už mě nemají rádi?“ „Ale mají,“ odpověděla dvanáctiletá Verunka, která už se také musela vyrovnat se spoustou smutků. „Tak proč za mnou nechodí?“ vzdorovitě se ptá Filip. „Oni nevědí, co s tebou dělat. Neumí si s tebou hrát, neví, co by ti vyprávěli. Nemají peníze na dárky, ani na zmrzlinu. Až budeš velký, můžeš je jít sám navštívit.“ „To už nebudu chtít,“ zamračeně odsekl Filípek. „Já taky ne,“ řekla Verunka, „máme ted' novou mámu a tátu.“

Pokud zájem rodičů přetrvává, je to obvykle ku prospěchu dítěte. Zejména v období, kdy dítě hledá své kořeny, svou identitu. Podmínkou je, že kontakt s rodiči musí být pro dítě bezpečný. V případě jakýchkoliv pochybností z vaší strany je možné požádat o asistovaný kontakt. To znamená, že během setkání rodičů s dítětem bude účastná i třetí osoba. Může to být sociální pracovnice, ale můžete se obrátit i na neziskové organizace, které se touto problematikou zabývají.

Je vhodné se s rodiči seznámit bez dítěte a domluvit si případně i za pomoci mediátora (opět může být sociální pracovnice či někdo z neziskových organizací) podmínky kontaktů. V podmínkách bude uvedeno – jak častý bude kontakt, který den a jak dlouho bude trvat, na jakém místě a za jakých okolností se bude realizovat. Např. se domluví, že se matka dostaví sama bez přítele, dítěti předá jen domluvené dárky, a že pokud má pěstounská rodina připravit dítě na setkání, pak matka den předem potvrdí svou účast apod. Je dobré také domluvit, zda a jak často rodiče mohou kontaktovat pěstouny nebo dítě telefonicky, internetem atd. Vhodné je vypracovat písemnou smlouvu.

Pokud je dítě už dost velké a rodiče si ho přebírají a opět pěstounům vrací, je pro pěstouny dobré nechat si podepsat při převzetí prohlášení, že rodiče si od pěstounů přebírají dítě v ten a ten den, v tu a tu dobu a hlavně, do kdy ho vrátí. Pokud se z objektivních důvodů někde zdrží (k tomu dochází v praxi velmi často), pak musí zatelefonovat či alespoň napsat SMS zprávu. Pokud neurčí soud, že dítě má kontakt s rodiči i přes noc, nenechte se od nich přemluvit a dítě přes noc nikam nepouštějte. Pravděpodobně ho ochráníte od nepříjemných zkušeností. Pokud jsou rodiče dítěte lidé, s kterými se dá domluvit, a svoje domluvy dodržují, není problém, abyste se o kontaktech domlouvali tak, jak to oběma stranám vyhovuje.

Martin měl tatínka, který byl léčen na deprese. V období depresí otec o návštěvy Martina neusiloval. Když byl jeho stav stabilizovaný, měl naopak zájem vidat se s Martinem co nejčastěji. Pěstouni otcův zdravotní stav znali a domlouvali se s otcem operativně podle potřeby.

S rodiči mluvíte laskavě a s úctou. Vyplatí se vám to. Pro vaše děti bude velkou výhodou, pokud budou moci s vámi probírat otevřeně své pocity z návštěv. A vy tak budete mít informace, jak dítěti pomoci projít návštěvami bezpečně.

Pavlíček přišel z návštěvy od své mámy plný zážitků. „Víš to, že moje maminka má domeček postavený z igelitových tašek?“ vypráví pěstounce po návštěvě „maminčiny zahrádky“, tj. bezdomovecké kolonie.

Pokud by kontakt s rodinou dítěte skutečně dítě poškozoval, můžete se obrátit na soud, aby rozhodl o změně kontaktů, popř. kontakt úplně zakázal.

Kubík měl nastoupit do nové školy v místě bydliště pěstounů. Do pěstounské rodiny se dostal předběžným opatřením soudu, vše šlo ráz na ráz. Škola ale Kubíka bez podpisu zákonného zástupce, v tomto případě matky dítěte, nepřijala. Původní škola byla vzdálená přes 100 km, a tak Kubík nechodil týden do školy, dokud podpis nesehnala od matky sociální pracovnice.

Vzhledem k tomu, že jako pěstouni smíte dítě zastupovat pouze v běžných záležitostech, je mnohdy výhodou, pokud jsou rodiče dostupní. Na mnoha dokumentech musí být jejich podpis, vzhledem k tomu, že jsou zákonnými zástupci dítěte. Pokud jsou rodiče ochotni s vámi spolupracovat i při vyřizování pasů či přestupu dítěte na jinou školu, je všechno mnohem rychlejší a jednodušší. Pokud spolupracovat nechtějí či nerespektují zájem dítěte, rozhodnutí za ně udělá soud.

III. ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

O svěřeni dítěte do pěstounské péče nebo do péče poručníka rozhoduje soud. Řízení se zahajuje na návrh osoby (osob), která se chce stát pěstounem nebo poručníkem. U zprostředkované pěstounské péče předchází proces zprostředkování. O zprostředkování poručenství se v zákoně výslovně nehovoří, je to v prvé řadě tím, že předpoklady, které musí poručník splňovat, jsou stejné jako u pěstounské péče; dalším důvodem je skutečnost, že poručenství je zároveň institutem k ochraně práv dítěte a poručníkem může být i osoba, která nemá dítě v přímé péči.

Honzíkovi rodiče jsou ve vězení, soudním rozhodnutím jim byl také pozastaven výkon rodičovské zodpovědnosti. Honzík byl soudem svěřen do zprostředkované pěstounské péče manželům Růžičkovým, s tím, že se jedná o pěstounskou péči krátkodobou, do vyřešení otázky, zda bude Honzík potřebovat péči trvalou nebo zda se bude moci vrátit do péče svých rodičů. Poručníkem byl Honzíkovi ustanoven obecní úřad.

Vnitrostátní zprostředkování v rámci České republiky zajišťují krajské úřady a ministerstvo práce a sociálních věcí. Proces posuzování zájemců o zprostředkování pěstounské péče však začíná u obecního úřadu s rozšířenou působností.

Proces zprostředkování má několik fází a spočívá:

1. ve vyhledávání dětí, které mohou být svěřeny do pěstounské péče;
2. ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny;
3. v odborné přípravě budoucích pěstounů k přijetí dítěte do rodiny;
4. ve výběru určité osoby vhodné stát se pěstounem určitého dítěte, jemuž se pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

1. Podání žádosti o zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování se provádí jen na žádost fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. Žádost se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele (v případě manželů v místě trvalého bydliště jednoho z nich).

Žádost o zprostředkování může podat fyzická osoba, která je občanem České republiky a má zároveň na jejím území trvalý pobyt. Cizinec může žádost uplatnit v případě, pokud má na území ČR povolen trvalý pobyt nebo je podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR hlášen k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů.

Vzor žádosti a přílohy k žádosti

Zákonem nejsou stanoveny jednotné formuláře (tiskopisy), každý úřad má proto vytvořeny své formuláře. Zároveň však úřad nemůže odmítnout přijetí žádosti, jež

není podána na formuláři, který si tento úřad vytvořil. Máte právo na přijetí vaší písemné žádosti a její vyřízení písemným rozhodnutím.

Podmínkou podle zákona o sociálně-právní ochraně je, že žadatelé k žádosti připojí také svůj písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany je oprávněn o nich zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a zároveň kdykoliv ověřit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností. Žadatelé přikládají též souhlas se svou účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny (povinný kurz).

2. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností

Ve správním řízení o zařazení do evidence zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče nejprve obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele shromáždí potřebné doklady pro zprostředkování pěstounské péče a založí spisovou dokumentaci o žadateli. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o žadateli, která obsahuje:

- žádost, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, jimiž jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu;
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky;
- opis z evidence Rejstříku trestů vyžádaný obecním úřadem obce s rozšířenou působností;
- zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem;
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech (bydlení, příjmy apod.);
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující pěstounskou péči je oprávněn:
 - zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí,
 - kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny;
- stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování pěstounské péče;
- stanovisko zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče, vyžadované obecním úřadem obce s rozšířenou působností, podává-li žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče fyzická osoba, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče.

Po shromáždění všech potřebných dokladů postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností kopii spisové dokumentace o žadateli neprodleně krajskému úřadu.

3. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem

Krajský úřad vytváří evidenci dětí a evidenci žadatelů, posuzuje vhodnost žadatelů a rozhoduje o zařazení žadatele o svěření dítěte do pěstounské péče.

Krajský úřad zařazuje děti a žadatele do své evidence pro účely zprostředkování pěstounské péče na základě předchozího odborného posouzení.

Odborné posouzení pro zprostředkování pěstounské péče zahrnuje:

- posouzení žadatele;
- zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu;
- vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost;
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny;
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost. Za bezúhonného se pro tyto účely nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte;
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.

Odborné posuzování provádí:

- krajský úřad, jde-li o děti nebo žadatele, které zařazuje do evidence dětí nebo žadatelů, a to před zařazením do takové evidence, nebo kteří jsou v evidenci dětí či v evidenci žadatelů vedené krajským úřadem;
- ministerstvo, jde-li o děti nebo žadatele, kteří jsou v jeho evidenci dětí nebo v evidenci žadatelů.

Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí máte povinnost se podrobit při odborném posouzení vyšetření zdravotního stavu, sdělit údaje o svém zdravotním stavu a sdělit jméno, příjmení a adresu ošetřujícího lékaře a název a adresu zdravotnického zařízení, v němž se léčíte.

Posouzení zdravotního stavu

V rámci odborného posouzení se hodnotí, zda zdravotní stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě. Kontraindikace k výkonu náhradního rodičovství nejsou nikde stanoveny. Hlavním hlediskem je zájem dítěte.

Psychologické posouzení

U žadatelů se posuzuje:

- a) charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, jenž zahrnuje posouzení, zda stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě;
- b) předpoklad vychovávat dítě;
- c) motivace, která vedla k žádosti o svěřeni dítěte do pěstounské péče, stabilita manželského (partnerského) vztahu a prostředí v rodině, popřípadě další skutečnosti rozhodné pro svěřeni dítěte do pěstounské péče.

4. Přípravy k přijetí dítěte

Jednou z podmínek pro zprostředkování pěstounské péče je, že se zájemce o svěřeni dítěte účastní přípravy k přijetí dítěte do rodiny, kterou zajišťuje krajský úřad. Zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu, je součástí odborného posouzení pro zprostředkování pěstounské péče.

V této souvislosti je třeba připomenout, že úspěšnost pěstounské péče je mimo jiné závislá též na správném výběru budoucího pěstouna. Zajištění podmínek pro výběr vhodného pěstouna spočívá zejména v tom, že je třeba vybírat pro dítě vhodného pěstouna z co nejširšího okruhu osob a zároveň plně respektovat poznatky a zjištění o konkrétních potřebách dítěte.

Žádost lze v průběhu jejího vyřizování podle aktuální situace písemně přerušit, případně zrušit.

Na základě odborného posouzení vydá příslušný krajský úřad nebo Magistrát hl. m. Prahy rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Odvolání proti nezařazení do evidence zájemců o zprostředkování pěstounské péče

Žadatelé zprostředkování pěstounské péče mají možnost se proti zamítavému rozhodnutí (rozhodnutí o zamítnutí žádosti o zařazení do evidence zájemců o zprostředkování pěstounské péče) odvolat. Odvolání se podává u toho správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal, tj. příslušný krajský úřad, a to do lhůty uvedené v poučení rozhodnutí. V odůvodnění odvolání je třeba podrobně vyjádřit, s čím v napadeném rozhodnutí nesouhlasí, popřípadě doložit nové skutečnosti. Odvolacím správním orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, kterému je odvolání, včetně kompletní spisové dokumentace žadatelů s vyjádřením krajského úřadu k dané věci, postoupeno.

Evidence žadatelů o zprostředkování NRP

Evidence vedou krajské úřady, celostátní evidenci vede Ministerstvo práce

a sociálních věcí ČR. Do celostátní evidence jsou děti zařazeny, pokud je do tří měsíců neumístí na kraji.

5. Výběr pěstounské rodiny

Pro účely zprostředkování pěstounské péče vyhledává krajský úřad pro děti vedené v evidenci tohoto krajského úřadu žadatele z evidence žadatelů vedené tímto krajským úřadem a z evidence žadatelů vedené ministerstvem. Krajský úřad při zprostředkování pěstounské péče přihlíží k doporučení poradního sboru pro zprostředkování náhradní rodinné péče.

Jestliže je krajským úřadem po projednání v poradním sboru vybrán z evidence žadatelů žadatel, jenž je vhodný stát se pěstounem dítěte, které je v evidenci dětí vedené tímto krajským úřadem, krajský úřad oznámí neprodleně tuto skutečnost písemnou formou vybranému žadateli.

Role poradních sborů

Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče zřizuje hejtman kraje (v Praze primátor) jako zvláštní orgán kraje poradní sbor, jehož úkolem je doporučit pro určité dítě vedené v evidenci krajského úřadu vhodné žadatele. Poradní sbor tvoří odborníci působící v oblasti sociálně-právní ochrany, zejména z oboru pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupci školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy a zaměstnanci krajského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazení na úseku sociálně-právní ochrany. Poradní sbor se schází neprodleně poté, co krajský úřad zjistí vhodného žadatele pro určité dítě. Poradní sbor zřizuje i ministr práce a sociálních věcí, ke stejnému účelu a za podmínek jako poradní sbor na úrovni kraje, tedy pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče.

Zařazení do celorepublikové evidence

Pokud se krajskému úřadu nepodaří zprostředkovat pro dítě osvojení nebo pěstounskou péči ve lhůtě 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí nebo po dobu 3 let pro žadatele zařazeného do evidence žadatelů, postoupí krajský úřad údaje z evidence dítěte nebo žadatele ministerstvu, které bude pokračovat ve zprostředkování na základě evidence dětí a evidence žadatelů vytvořené jednotlivými krajskými úřady. V případě, že bude zprostředkovávat osvojení nebo pěstounskou péči již ministerstvo, může krajský úřad využívat pro zprostředkování evidenci žadatelů vedenou ministerstvem. Krajský úřad také může dávat ministerstvu podněty a upozorňovat ministerstvo na vhodného osvojitele nebo pěstouna pro dítě, kterému už nezprostředkovává osvojení nebo pěstounskou péči, ale zprostředkovává ji ministerstvo.

Pokud se ani ministerstvu nepodaří zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí nebo do 6 kalendářních měsíců od zařazení žadatele do evidence žadatelů vedené ministerstvem, postoupí ministerstvo kopie údajů z těchto evidencí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně ke zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. Stále však platí, že údaje o žadateli zašle ministerstvo Úřadu jen pokud

žadatel vyjádřil souhlas s osvojením dítěte z ciziny. I po postoupení údajů Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí se ministerstvo nadále snaží zprostředkovat dítěti osvojení nebo pěstounskou péči v České republice, neboť zajištění náhradní rodinné péče v zemi původu dítěte má v souladu s Úmluvou o právech dítěte zásadní přednost před osvojením dítěte do ciziny.

Dítěti je vybírána nejvhodnější rodina

Zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí základním pravidlem:

Vždy je dítěti vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je.

To znamená:

- se všemi jeho radostmi a starostmi;
- se všemi jeho přednostmi, ale také riziky ve vývoji;
- s jeho minulostí;
- s jeho osobní i rodinnou anamnézou;
- s důsledky jeho pobytu v ústavním zařízení nebo nefungující rodině;
- s existencí jeho původních rodičů a sourozenců;
- v případě pěstounské péče i s případnou účastí rodičů dítěte nebo jiných příbuzných na jeho další výchově.

Výběr rodiny pro konkrétní dítě závisí především na míře nároků, požadavků, toleranci a sociálně-psychologickém posouzení žadatelů.

6. Navazování kontaktu s dítětem

Na základě písemného oznámení krajského úřadu má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o svěřeni dítěte do péče budoucích pěstounů, a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu o tom, že byl pro konkrétní dítě vybrán jako vhodný pěstoun.

Obdobně jako krajský úřad postupuje při výběru vhodného pěstouna pro dítě ministerstvo.

IV. FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE A PÉČE PORUČNÍKA

1. Peněžitá pomoc v mateřství – dávka ze systému nemocenského pojištění (§ 32 a násl. zákona č. 187/2006 Sb.)

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství má pojištěnec, pokud převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Převzatým dítětem se rozumí dítě, které ke dni převzetí do péče nedosáhlo 7 let věku, nejdéle však do dosažení věku 7 let a 31 týdnů. Za rozhodnutí příslušného orgánu se mimo jiné považuje:

- a) rozhodnutí soudu o ustanovení fyzické osoby poručníkem, pokud poručník o dítě osobně pečuje;
- b) rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče;
- c) rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí o svěřeni dítěte do péče fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem;
- d) rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě (§ 45 zákona o rodině);
- e) podání návrhu soudu na zahájení soudního řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, jestliže tato osoba o dítě osobně pečuje a nemá k němu vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá toto soudní řízení.

Podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství je účast pojištěnce na pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dní v posledních dvou letech přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Je-li uplatňován nárok na peněžitou pomoc v mateřství z více pojištění, musí být tato podmínka účasti na pojištění splněna v každém z těchto pojištění.

Podpůrcí doba u peněžitě pomoci v mateřství činí 22 týdnů. Podpůrcí doba u peněžitě pomoci v mateřství začíná nástupem na peněžitou pomoc v mateřství. Nástup na peněžitou pomoc v mateřství nastává dnem převzetí dítěte pojištěncem do péče.

Výše peněžitě pomoci v mateřství za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Pokud nenáleží peněžitá pomoc v mateřství nebo peněžitá pomoc ze systému nemocenského pojištění, náleží *rodičovský příspěvek*, ze systému dávek státní sociální podpory – viz dále.

Překážka v práci – Mateřská a rodičovská dovolená při převzetí dítěte

Podle zákoníku práce (§ 197) mají zaměstnankyně nebo zaměstnanci, kteří převzali dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, nebo dítě, jehož matka zemřela, právo na mateřskou a rodičovskou dovolenou; rozhodnutím příslušného orgánu se rozumí rozhodnutí, které se považuje za rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů pro účely státní sociální podpory.

Tato mateřská dovolená se poskytuje zaměstnankyni ode dne převzetí dítěte po dobu 22 týdnů, a převzala-li zaměstnankyně 2 nebo více dětí, po dobu 31 týdnů, nejdéle však do dne, kdy dítě dosáhne věku 1 roku.

Rodičovská dovolená se pak poskytuje ode dne převzetí dítěte až do dne, kdy dítě dosáhne věku 3 let; zaměstnankyni, která čerpala mateřskou dovolenou, se rodičovská dovolená poskytuje až po skončení této mateřské dovolené. Bylo-li dítě převzato po dosažení věku 3 let, nejdéle však do 7 let jeho věku, přísluší rodičovská dovolená po dobu 22 týdnů. Při převzetí dítěte před dosažením věku 3 let tak, že by doba 22 týdnů uplynula po dosažení 3 let věku, se rodičovská dovolená poskytuje do uplynutí 22 týdnů ode dne převzetí dítěte.

2. Dávky pěstounské péče a další dávky ze systému dávek státní sociální podpory

Finanční zajištění dětí v náhradní rodinné péči je dále upraveno zákonem o státní sociální podpoře. O tyto dávky se žádá na úřadech práce, kontaktních místech pro dávky státní sociální podpory. Formuláře jsou ke stažení na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (www.mpsv.cz).

Základními dávkami jsou dávky označené v zákoně o státní sociální podpoře jako dávky pěstounské péče, tyto dávky náleží též:

- a) je-li dítě svěřeno podle § 45b odst. 2 zákona o rodině orgánem sociálně-právní ochrany do péče předpěstounské;
- b) v případě, že o dítě osobně pečuje osoba, která k němu nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení poručníkem.

Kromě dávek označených jako dávky pěstounské náleží v případě pěstounské péče a osobní péče poručníka rovněž rodičovský příspěvek (bez ohledu na příjem rodiny) a přírůstek na dítě (v případě nízkých příjmů rodiny). Sociální přírůstek nenáleží.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla do dosažení zletilosti jeho pěstounem.

Současná výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči měsíčně v Kč

Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě	dlouhodobě nemocné	dlouhodobě zdravotně postižené	dlouhodobě těžce zdravotně postižené
	koeficient 2,30	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
do 6 let	3 680	3 760	4 640	4 960
od 6 do 15 let	4 508	4 606	5 684	6 076
od 15 do 26 let	5 175	5 288	6 525	6 975

Odměna pěstouna

- **tzv. individuální odměna pěstouna** – odměna pěstouna je určitým způsobem společenské uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny činí 3 126 Kč měsíčně za jedno dítě;
- **odměna pěstouna ve zvláštních případech** – na tuto odměnu má nárok pěstoun, který pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II., III., IV. Odměna pěstouna ve zvláštních případech za kalendářní měsíc činí 17 193 Kč. Za každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna zvyšuje o 0,5násobek životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a o 0,75násobek životního minima jednotlivce, jde-li o další dítě se stupněm závislosti II., III., IV.
Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží, jen jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat;
- **odměna pěstouna vykonávajícího pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče** (např. SOS dětské vesničky) – právní úprava je obsažena v § 44 a násl. zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

V současné době je úprava odměňování pečující osoby nedostatečná zejména ve vztahu ke specifickým druhům pěstounské péče resp. ve vztahu k urgentní, krátkodobé (přechodné) a respitní pěstounské péči. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR však na změně právní úpravy odměňování pečujících osob již pracuje a změny by měly nastat od ledna roku 2012.

Příspěvek při převzetí dítěte

Účelem příspěvku při převzetí dítěte je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející do náhradní rodinné péče.

Věk dítěte	Příspěvek
do 6 let	8 000
6–15 let	9 000
15–26 let	10 000

Nárok na dávku může být uplatněn do 1 roku ode dne převzetí dítěte nebo ode dne právní moci rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Náleží pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají pěstounovi nárok na odměnu pěstouna. Podmínkou nároku dále je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, resp. prokázané ceny opravy vozidla, nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků

poskytnutých pěstounovi v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek získáte tehdy, pokud jste rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Za rodiče se pro nárok na rodičovský příspěvek považuje i osoba, které bylo dítě svěřeno rozhodnutím příslušného orgánu do péče, osoba pečující o osvojené dítě nebo o dítě, jehož rodič zemřel a dále osoba pečující o dítě manžela.

Závěr

Vážení přátelé,

shrnutí jsme pro Vás základní informace o zprostředkované pěstounské péči a péči poručníka. Chtěli jsme Vás doprovodit nejen při Vašem rozhodování, ale také na Vaší celé cestě odborného posuzování a následně i v závěru, kdy jednáte s úřady o dávkách pěstounské péče. Doufáme, že Vám tyto informace pomohou v lepší orientaci v celé problematice.

Přejeme Vám, abyste realisticky zvážili své možnosti a poskytli domov právě takovému dítěti, které si snadno zamilujete, se kterým se navzájem budete nejen obdarovávat, ale statečně projdete i lecjakou těžkostí, kterou život přináší.

Na Vaší cestě s dítětem Vám přejeme hodně odvahy, lásky i radosti.

Středisko náhradní rodinné péče

Doporučená literatura

- ARCHEROVÁ, C.: *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. 119 s.
- BOWLBY, J.: *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál, 2010. 356 s.
- BŘEZINOVÁ, T.: *Tři holčičky na řimse: osudy a příběhy dětí vyrůstajících mimo rodinu*. Praha: Návrat domů, 2006. 150 s.
- BŘEZINOVÁ, T.: *Marika píše Vincimu: osudy a příběhy dětí vyrůstajících v dětských domovech*. Praha: Návrat domů, 2007. 129 s.
- BUBLEOVÁ, V. et al.: *Pěstouni mají právo na služby: Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2007. 241 s.
- FRANTÍKOVÁ, J.: *Dospívající dítě v náhradní rodině*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008. 40 s.
- GABRIEL, Z., NOVÁK, T.: *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. 144 s.
- JANÁKOVÁ, L.: *Dary se přece nevracejí: příběh atypické pěstounské rodiny*. Praha: Triton, 2007, 189 s.
- JOHNSON, T. C.: *Děti a sexualita: Porozumění přirozeným a problémovým projevům*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008. 44 s.
- JOYEUX, H.: *Mami, jak přijde dítě na svět?* Praha: Portál, 1994. 47 s.
- KLIMEŠ, J.: *Budování identity dítěte*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008. 48 s.
- KOLUCHOVÁ, J.: *Diagnostika a reparabilita psychické deprivace*. Praha: SPN, 1987. 139 s.
- KOLUCHOVÁ, J.: *Psychický vývoj dětí v pěstounské péči*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 1992. 139 s.
- KOPTA, P.: *Využití arteterapie v náhradní rodině*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008, 40 s.
- KOVAŘÍK, J. et al.: *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. 167 s.
- LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z.: *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum, 1974. 397 s.
- MATEJ, V. et al.: *Profesionální rodič, alebo gulatá kocka*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2000. 78 s.
- MATĚJČEK, Z.: *Rodičům mentálně postižených dětí*. Jinočany: H & H, 1992. 16 s.
- MATĚJČEK, Z.: *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s.
- MATĚJČEK, Z.: *Co, kdy a jak ve výchově dětí?* Praha: Portál, 2007. 143 s.
- MATĚJČEK, Z.: *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál, 2007. 109 s.
- MATĚJČEK, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. 108 s.
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z.: *Děti, rodina a stres: vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén, 1994. 214 s.
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z.: *Krizová situace v rodině očima dítěte: dětská závist – žárlivost, nevěra a rozvod – nový partner v rodině, nevlastní sourozenci – vzpomínky z dětství*. Praha: Grada, 2002. 128 s.
- MATĚJČEK, Z., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J.: *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1997. 69 s.
- MATĚJČEK, Z. et al.: *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. 183 s.
- MATĚJČEK, Z. a kol.: *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. 155 s.
- MOJŽÍŠOVÁ, Z.: *Ema hledá mamu*. Bratislava: Občianske združenie Návrat a Artforum, 2004.
- MOJŽÍŠOVÁ, Z.: *Dve–tri prasiatka*. Bratislava: Občianske združenie Návrat a Asociácia náhradných rodín, 2006. 14 s.
- NYSTROM, C.: *Pošlete ma preč? – Detský sprievodca: adopcia*. Bratislava: Občianske združenie Návrat a Porta Libri, 2004. 48 s.

- PREKOPOVÁ, J.: *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. Praha: Portál, 2003. 151 s.
- PREKOPOVÁ, J.: *Neklidné dítě*. Praha: Portál, 2008. 154 s.
- PREKOPOVÁ, J.: *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny*. Praha: Portál, 2008. 157 s.
- PREKOPOVÁ, J.: *Malý tyran*. Praha: Portál, 2009. 159 s.
- PREKOPOVÁ, J.: *Pevné objetí: cesta k vnitřní svobodě*. Praha: Portál, 2009. 199 s.
- PREKOPOVÁ, J.: *I rodiče by měli dělat chyby*. Praha: Portál, 2010. 104 s.
- ROHÁČEK, M., MATEJ, V.: *Hledáme rodičov alebo aj opustené deti potrebujú rodinu*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2009. 24 s.
- ROHÁČEK, M. et al.: *Zvykáme si jeden na druhého alebo nová náhradná rodina v procese adaptácie*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2006. 34 s.
- RYAN, T., WALKER, R.: *Vytváření KNIHY ŽIVOTA aneb Pomáháme dítěti porozumět jeho minulosti – Praktický rádce*. Praha: Natama, 2006. 76 s.
- SCHAEFFEROVÁ, E.: *Co je to rodina*. Praha: Návrat domů, 1995. 178 s.
- SCHMIDT, M-L.: *Jako stromy bez kořenů*. Vimperk: Tina, 1995. 133 s.
- SLÁDEKOVÁ, E.: *Školák v náhradnej rodine*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2005. 18 s.
- SOBOTKOVÁ, I.: *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2003. 142 s.
- SOBOTKOVÁ, I.: *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2007. 219 s.
- SOUKUPOVÁ, H.: *Prožívat několik životů: Deset let v osudech pěstounských rodin*. Drahotěšice: Společnost Otevřená rodina. 2008. 134 s.
- ŠIMANOVSKÝ, Z., MERTIN, V.: *Hry pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 2000. 159 s.
- ŠKOVIERA, A.: *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. 143 s.
- ŠULOVÁ, L.: *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. 247 s.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 522 s.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 467 s.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. 461 s.
- VANČÁKOVÁ, M.: *Romské dítě v náhradní rodině*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008, 48 s.
- VRTBOVSKÁ, P., FORMÁNEK, O.: *NÁHRADNÍ TÁTA, JSEM NÁHRADNÍ MÁMA aneb PRŮVODCE pro pěstouny a osvojitele*. Praha: Natama, 2006. 43 s.
- ZEZULOVÁ, D.: *Domov je místo, odkud tě nevyhodí*. Olomouc: V. U. G., 2006. 113 s.
- ŽILINČIKOVÁ, D.: *Dlhá cesta domov*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2003. 45 s.

Seznam obcí s rozšířenou působností**Jihočeský kraj**

Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk, Vodňany.

Jihomoravský kraj

Blansko, Boskovice, Brno, Břeclav, Bučovice, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohořelice, Rosice, Slavkov u Brna, Šlapanice, Tišnov, Veselí nad Moravou, Vyškov, Znojmo, Židlochovice.

Karlovarský kraj

Aš, Cheb, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Ostrov, Sokolov.

Královéhradecký kraj

Broumov, Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Hořice, Hradec Králové, Jaroměř, Jičín, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov, Vrchlabí.

Liberecký kraj

Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Semily, Tanvald, Turnov, Železný Brod.

Moravskoslezský kraj

Bílovec, Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Ostrava, Rýmařov, Třinec, Vítkov.

Olomoucký kraj

Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov, Zábřeh.

Pardubický kraj

Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Chrudim, Králíky, Lanškroun, Litomyšl, Moravská Třebová, Pardubice, Polička, Přelouč, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Žamberk.

Plzeňský kraj

Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov.

Středočeský kraj

Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Čáslav, Černošice, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Lysá nad Labem, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim, Votice.

Ústecký kraj

Bílina, Děčín, Chomutov, Kadaň, Litoměřice, Litvínov, Louny, Lovosice, Most, Podbořany, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Žatec.

Vysočina

Bystřice nad Pernštejnem, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Jihlava, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Nové Město na Moravě, Pacov, Pelhřimov, Světlá nad Sázavou, Telč, Třebíč, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou.

Zlínský kraj

Bystřice pod Hostýnem, Holešov, Kroměříž, Luhačovice, Otrokovice, Rožnov pod Radhoštěm, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí, Vizovice, Vsetín, Zlín.

V Praze

plní kompetence svěřené obcím s rozšířenou působností orgány městských částí určené Statutem hl. m. Prahy.